

Sygn. akt I Ca 510/20

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Joanna Składowska

Sędziowie Elżbieta Zalewska-Statuch

Katarzyna Powalska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2021 roku w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z urzędu

z udziałem B. O.

o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym bez zgody osoby chorej psychicznie

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Sieradzu

z dnia 30 października 2020 roku, sygnatura akt III RNs 599/18 „psych”

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie w całości w ten sposób, że stwierdzić brak podstaw do przyjęcia uczestniczki postępowania B. O. do szpitala psychiatrycznego – Szpitala Wojewódzkiego im. (...) W. w S. Centrum Psychiatryczne w W. w (...) w trybie art. 23 ust. 1 Ustawy z 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego – tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 685.

Sygn. akt I Ca 510/20

UZASADNIENIE

W dniu 18 grudnia 2018 r. wpłynęło do Sądu Rejonowego w Sieradzu zawiadomienie ze Szpitala Wojewódzkiego im. (...) W. w S. Centrum Psychiatryczne w W. - na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego o przyjęciu do placówki B. O.. Wskazano w nim na rozpoznanie: psychoza alkoholowa i zagrożenie dla życia lub zdrowia innych osób.

Zaskarżonym postanowieniem z 30 października 2020 r., wydanym pod sygn. akt III RNs 599/18 „psych”, Sąd Rejonowy w Sieradzu stwierdził, że przyjęcie uczestniczki postępowania B. O. (...) do Szpitala Wojewódzkiego im. (...) W. w S. Centrum Psychiatryczne w W. było zgodne z prawem.

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

B. O. została przyjęta (...) do Centrum Psychiatrycznego w W. z rozpoznaniem medycznym psychozy alkoholowej. Do placówki została przywieziona przez pogotowie ratunkowe w asyście dwóch funkcjonariuszy policji.

Zdarzenie miało miejsce w mieszkaniu i zakładzie produkcyjnym uczestniczki. Uczestniczka po przyjeździe policji odnosiła się wulgarnie, zarówno do policjantów jak i męża oraz córki obecnych także przy czynnościach, nie panowała nad emocjami. Potem przyjechało pogotowie z ratownikami. Była wzburzona i twierdziła, że wcześniej spożywała alkohol. W stosunku do ratowników nie była agresywna. Ratownicy podjęli decyzję o przewiezieniu jej na obserwację do szpitala w W.. W czasie jazdy nie było potrzeby używania środków przymusu.

Uczestniczka w czasie jej przyjmowania do szpitala w obecności lekarza zachowywała się agresywnie. Pacjentkę w szpitalu przyjmował lekarz psychiatra G. K. , który także dzień po przyjęciu zatwierdził przyjęcie bez jej zgody w trybie art. 23 ust. 1 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

W dniu 19 grudnia 2018r. uczestniczka została wysłuchana przez sędziego. W czasie wysłuchania był z nią logiczny kontakt. Uczestniczka nie wyraziła zgody na pobyt w szpitalu.

W szpitalu uczestniczka przebywała do 18 stycznia 2019 r., kiedy to została wypisana.

W czasie pobytu w szpitalu była badana przez biegłego psychiatrę C. S., który wydał opinię, w której stwierdził, że pacjentka cierpi na chorobę - psychiczną schizofrenię paranoidalną oraz że w dniu przyjęcia stanowiła zagrożenie dla swojego zdrowia oraz dla zdrowia innych osób, a przyjęcie i leczenie w szpitalu było konieczne.

Po opuszczeniu szpitala uczestniczka postępowania była powtórnie badana przez innego biegłego psychiatrę. Biegła, na podstawie badań, dokumentacji medycznej oraz zeznań świadków stwierdziła, że nie rozpoznała u uczestniczki choroby psychicznej, ale w czasie przyjęcia wystąpiły u niej zaburzenia psychotyczne uzasadniające przyjęcie do szpitala psychiatrycznego i leczenie.

Jak zauważył Sąd Rejonowy, uczestniczka postępowania została bez zgody zatrzymana i leczona w szpitalu psychiatrycznym w trybie art. 23 ust.1 - 4 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, opinie wydane w sprawie jednoznacznie wskazują na potrzebę pozostawienia uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym.

Biegły stwierdził u pacjentki chorobę psychiczną - schizofrenię paranoidalną. Po opuszczeniu szpitala psychiatrycznego uczestniczka kwestionowała opinię biegłego, dlatego też Sąd wezwał biegłego do złożenia wyjaśnień. Biegły w swoich wyjaśnieniach podtrzymał opinię i oświadczył, że rozpoznanie jednostki chorobowej mogło być niewłaściwe, natomiast wystąpiły u uczestniczki zaburzenia uzasadniające jej pozostawienie w szpitalu.

Wobec dalszego kwestionowania opinii Sąd dopuścił dowód z opinii innego biegłego. Materiał dowodowy został także uzupełniony o dowody osobowe związane z interwencją u uczestniczki i jej zachowaniem do czasu przyjęcia do szpitala psychiatrycznego. Dowodami tymi były dowody z zeznań uczestniczących w interwencji policjantów i ratowników. Zeznania te wskazują, że odwiezienie uczestniczki do szpitala było uzasadnione w tamtym czasie.

Biegła w swojej opinii stwierdziła, że uczestniczka racjonalizowała zachowania podczas przyjęcia, jednakże dane z obserwacji po przyjęciu na oddziale wskazują na istnienie u niej zaburzeń psychotycznych uzasadniających jej przyjęcie do szpitala i pozostawienie w tym szpitalu.

Uczestniczka postępowania wniosła apelację od postanowienia Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik toczącego się postępowania tj.:

- art. 233 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego wyrażający się w bezpodstawnym przyjęciu, że zachowanie uczestniczki przed przyjęciem do szpitala zagrażało życiu bądź zdrowiu innych osób w rozumieniu art. 23 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, podczas gdy prawidłowa ocena zebranego materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że przymusowe przyjęcie uczestniczki do szpitala nastąpiło po prostu i bez zachowania należytej staranności przez lekarza przyjmującego, w sytuacji gdy zachowanie uczestniczki nie spełniało przesłanek przymusowego przyjęcia do szpitala, tj. nie dawało podstaw wystarczających do przyjęcia istnienia choroby psychicznej i nie stanowiło realnego zagrożenia dla życia i zdrowia innych osób, uczestniczka była jedynie zaskoczona całą sytuacją, która była atypową, zwłaszcza, że nigdy wcześniej nie leczyla się psychiatrycznie, nie przyjmowała leków psychotropowych, nie była i nie jest uzależniona od alkoholu oraz ustalenie stanu psychicznego uczestniczki postępowania w chwili przyjmowania do szpitala psychiatrycznego wyłącznie w oparciu o treść opinii biegłych psychiatrów, gdy jak wynika z aktualnych poglądów orzecznictwa zasadnym jest poddanie ocenie sądu całościowego stanu zdrowia pacjenta, a nie tylko zachowania, które bezpośrednio spowodowało decyzję o hospitalizacji;

-art. 227 k.p.c., poprzez oddalenie wniosku dowodowego o przesłuchanie J. K. i M. J. oraz nierozpoznanie wniosku dowodowego o przesłuchanie lekarza G. K. w sytuacji, gdy zeznania tych osób mogłyby być pomocne do ustalenia stanu zdrowia uczestniczki przed przyjęciem do szpitala i okoliczności tego przyjęcia;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 23 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego poprzez uznanie, że w przypadku uczestniczki postępowania zachodziły podstawy do umieszczenia jej w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody.

W oparciu o wskazane zarzuty, skarżąca wiosła o zmianę zaskarżonego postanowienia, po uprzednim przesłuchaniu pominiętych w pierwszej instancji świadków i stwierdzenie, że przyjęcie B. O. w dniu (...) do Szpitala Wojewódzkiego im. (...) w S. Centrum Psychiatryczne w W. było niezgodne z prawem, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie, choć wbrew zarzutom, Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, nieprawidłowości natomiast dotyczą wyciągniętych z ustalonych faktów wniosków w kontekście zastosowania norm prawa materialnego.

Art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (u.o.z.p.), w trybie którego nastąpiło przyjęcie uczestniczki postępowania (...) do Szpitala Wojewódzkiego im. (...) W. w S. Centrum Psychiatryczne w W. stanowi, że osoba chora psychicznie może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez wymaganej zgody tylko wtedy, gdy jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu tej choroby zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób. Natomiast wobec osób, wobec których zachodzą wątpliwości, czy są chore psychicznie, a których dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych zagrażają bezpośrednio swojemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób przewidziany został inny tryb uregulowany w art. 24 ust. 1 powołanej ustawy.

Postępowanie przed sądem opiekuńczym ma na celu wszechstronną kontrolę legalności przyjęcia i przymusowego pobytu w szpitalu psychiatrycznym osoby, która nie wyraziła na to zgody. Kontrola obejmuje prawidłowość procedury przyjęcia oraz występowanie przesłanek materialno-prawnych usprawiedliwiających niespełnienie woli (braku zgody) osoby przyjmowanej. Nie budzi wątpliwości, że dochodzi w ten sposób do naruszenia podstawowych, gwarantowanych konstytucyjnie wolności i praw stanowiących emanację przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka (art. 30 Konstytucji), do których należy wolność i nietykalność osobista (art. 31 i 41 Konstytucji), objęte również ochroną konwencyjną wynikającą z art. 5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przepisy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego umożliwiające ingerencję w zakres tej rangi dóbr muszą więc być wykładane ściśle, przede wszystkim dla dobra i w interesie osoby, której dotyczy postępowanie, jakkolwiek

przewidziane w ustawie działania mają na celu także ochronę innych osób. W drodze wykładni ukształtował się już także pogląd, że - wobec alternatywnych przesłanek przyjęcia pacjenta do szpitala psychiatrycznego bez jego zgody - ocenie podlega wystąpienie przesłanek niezbędnych do przeprowadzenia przymusowej hospitalizacji wynikających z podstawy przyjęcia wskazanej w zawiadomieniu skierowanym do sądu opiekuńczego przez kierownika szpitala psychiatrycznego.

Co bardzo istotne, inne są nie tylko przesłanki przyjęcia pacjenta bez zgody wynikające z art. 23 ust. 1 i z art. 24 ust. 1 u.o.z.p., ale także uprawnienia szpitala w stosunku do niego w zależności od podstawy na jakiej został przymusowo hospitalizowany. Na podstawie art. 23 ust. 1 u.o.z.p. przyjmowana jest osoba zdiagnozowana jako chora psychicznie, której dotychczasowe zachowanie wskazuje, że z powodu tej choroby zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób. Czas jej pobytu w szpitalu nie jest ograniczony ustawowo, może być również poddawana przymusowo postępowaniu leczniczemu (art. 33 ust. 1-3 u.o.z.p.). Natomiast art. 24 ust. 1 u.o.z.p. uprawnia do przyjęcia osoby z zaburzeniami psychicznymi (pojęcie to obejmuje znacznie szerszy zakres przyczyn zakłóceń czynności psychicznych), której dotychczasowe zachowanie świadczy o tym, że zagraża bezpośrednio swojemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, lecz zachodzą wątpliwości, czy jest chora psychicznie. W tym wypadku okres hospitalizacji nie może przekroczyć 10 dni (art. 24 ust. 2) i w tym czasie nie jest dopuszczalne prowadzenie przymusowego leczenia w oparciu o art. 33 ust. 1-3 u.o.z.p. (art. 33 ust. 4 u.o.z.p.), ponieważ pobyt w szpitalu ma służyć przede wszystkim celom diagnostycznym. Możliwe byłoby jedynie stosowanie przymusu bezpośredniego i przymusowe podanie leków w okolicznościach przewidzianych w art. 18 u.o.z.p.

Przyjęta w ustawie formuła wymaga więc przede wszystkim przeprowadzenia oceny, czy osoba, której hospitalizacji dokonano nie bacząc na jej sprzeciw, została już zdiagnozowana, jako chora psychicznie.

Podsumowując, odmienne przesłanki przyjęcia do szpitala psychiatrycznego i zakres dopuszczalnej, przymusowo realizowanej terapii wobec pacjenta, który nie wyraził na to zgody powodują, że zastosowanie w stosunku do pacjenta, który nie cierpi na chorobę psychiczną, przewidzianego w art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego trybu przyjęcia do szpitala i bezpodstawne leczenie bez zgody przesądza o bezprawności takiego postępowania. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2019 r., V CSK 79/19, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2015 r., I CSK 524/14).

Niezależnie od okoliczności, czy zachowanie uczestniczki postępowania w dniu (...) zagrażało bezpośrednio jej życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, słusznie podkreśla skarżąca, że uczestniczka nie była osobą chorą psychicznie. Przed przyjęciem do szpitala nigdy nie postawiono takiej diagnozy i nie podjęto jakiegokolwiek leczenia w tym kierunku. Również Sąd pierwszej instancji ostatecznie przyjął, że taka diagnoza postawiona ex post przez biegłego sądowego C. S., który rozpoznał u uczestniczki schizofrenię paranoidalną była błędna. U uczestniczki wystąpiły jedynie zaburzenia psychotyczne, co ewentualnie uzasadniało zastosowanie obserwacji szpitalnej w trybie art. 24 u.o.z.p.

Dla powyższej konstatacji zbędne jest przesłuchiwanie wskazanych przez apelującą świadków, bowiem ich zeznania stanowić mogą jedynie dowód konkretnych zachowań uczestniczki, a nie tego, że ta nie cierpiała na chorobę psychiczną, co jak już wskazano, zostało ustalone zgodnie z twierdzeniami skarżącej.

Mając na uwadze powyższe - na zasadzie art. 386 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w całości w ten sposób, że stwierdził brak podstaw do przyjęcia uczestniczki postępowania B. O. do szpitala psychiatrycznego - Szpitala Wojewódzkiego im. (...) W. w S. Centrum Psychiatryczne w W. w dniu (...) w trybie art. 23 ust. 1 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego - tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 685.